

Zwolle

Startnotitie jaarrekening 2017

Een goed begin is het halve werk

Versie: 1.0

Datum: 26 oktober 2017

Inhoudsopgave

1.	Doelstelling	3
2.	Begrippenkader	3
3.	Goedkeuringstoleranties	3
4.	Belangrijke ontwikkelingen die relevant zijn voor de jaarrekeningcontrole	4
5.	Risicoanalyse en controleaanpak per proces	5
6.	Samen invulling gegeven aan projectmanagement	8
7.	Planning	9
8.	Governance en escalatie	10

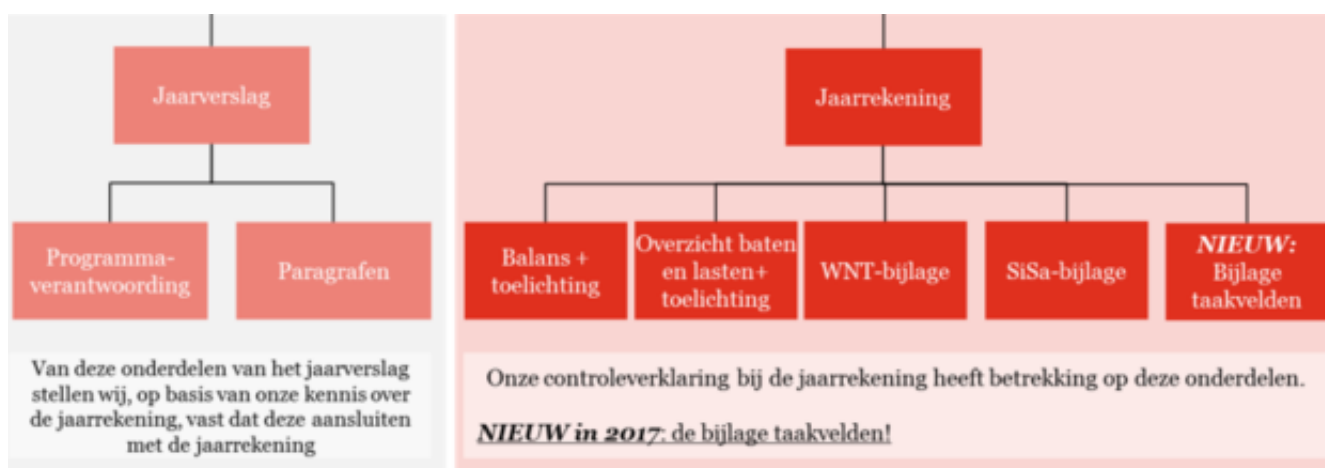
1. Doelstelling

Wij hebben inmiddels het jaarrekeningproces 2016 uitvoerig geëvalueerd en geconcludeerd dat alle partijen overwegend positieve ervaringen hebben. Natuurlijk zijn er verbeterpunten. In deze notitie en tijdens de jaarrekeningcontrole 2017 willen wij gezamenlijk opvolging geven aan deze verbeterpunten. Voor 2017 en verder willen wij zorgen dat sprake is van heldere verwachtingen over en weer, inclusief een gezamenlijk startpunt. Dat gezamenlijke startpunt hebben wij samengevat in deze startnotitie. De startnotitie bevat de belangrijkste afspraken en uitgangspunten voor het komende jaarrekeningproces.

2. Begrippenkader

De belangrijkste kaders voor de accountantscontrole van de jaarrekening van de gemeente Zwolle zijn het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Controleverordening gemeente Zwolle en het normenkader accountantscontrole 2017.

De jaarstukken bestaan op grond van het BBV uit meerdere onderdelen. De controle van de accountant heeft primair betrekking op het hoofdstuk 'Jaarrekening'.

Bron: PwC

3. Goedkeuringstoleranties

De goedkeuringstoleranties zijn de kwantitatieve criteria voor het wel of niet afgegeven van een goedkeurende controleverklaring. In het Bado is bepaald dat de goedkeuringstolerantie voor fouten in de gemeenterekening respectievelijk onzekerheden in de controle ten minste 1% respectievelijk 3% van de omvangbasis bedraagt. De omvangbasis is het totaal van de lasten van de jaarrekening, inclusief toevoegingen aan de reserves. Door gemeente Zwolle is het uitgangspunt conform voorgaande jaren dat de goedkeuringstoleranties worden vastgesteld op 1% resp. 3% voor fout en onzekerheden.

In onderstaande tabel is weergegeven welke controleverklaring wordt afgegeven in de te onderscheiden gevallen:

	Omvang in € o.b.v. begroting 2017	Fouten	Onzekerheden
< 1%	< € 4,75 miljoen	Goedkeurend	Goedkeurend
≥ 1% maar < 3%	> € 4,75 miljoen maar < € 14,25 miljoen	Beperking	Goedkeurend
≥ 3% maar < 10%	> € 14,25 miljoen maar < € 47,5 miljoen	Afkeurend	Beperking
≥ 10%	> € 47,5 miljoen	Afkeurend	Oordeelonthouding

De wetgever heeft in het Bado geen rapportagetoleranties voorgeschreven. Wel heeft hij voorgeschreven dat de bedragen voor de rapporteringstoleranties niet hoger kunnen zijn dan de bedragen die voortvloeien uit de goedkeuringstoleranties.

4. Belangrijke ontwikkelingen die relevant zijn voor de jaarrekeningcontrole

In deze paragraaf worden enkele ontwikkelingen behandeld die enerzijds relevant zijn voor de jaarrekeningcontrole in het algemeen maar anderzijds ook aandachtspunten betreffen ten aanzien van de interne beheersing.

- Op dit moment vinden enkele ontwikkelingen plaats binnen gemeente Zwolle en haar verbonden partijen die invloed hebben op het personeel en wordt nagedacht over verschillende structuren. Enkele voorbeelden hiervan zijn:
  - de gemeente Zwolle wil gedurende 2017 de structuur van WEZO heroverwegen in combinatie met de re-integratie-activiteiten;
  - de Sociale wijkteams worden per 1 januari 2018 onderdeel van de gemeentelijke organisatie;
  - de omgevingsdienst zal zich naar verwachting vestigen in het pand van gemeente Zwolle;
  - Naar verwachting wordt het Shared Service Centrum ONS per 1 januari 2018 een bedrijfsvoering organisatie (BVO), hierdoor zal een deel van het personeel overgaan van gemeente Zwolle naar de nieuwe organisatie. Op dit moment vindt de inrichting plaats van de P&C cyclus van dit SSC.
- Moment heeft een boekenonderzoek plaats door de belastingdienst inzake de loonbelasting. De impact van dit onderzoek is momenteel nog onbekend.
- De processen met betrekking tot het domein van sociale zaken zijn in 2017 weer een speerpunt van de gemeente Zwolle. De interne beheersingsmaatregelen binnen de processen en systemen zijn steeds beter op orde, maar vragen wel de nodige aandacht. De VIC van gemeente Zwolle gaat werkzaamheden uitvoeren om de onzekerheden in de PGB stroom te verkleinen (vorig jaar basis voor niet goedkeurende verklaring).
- De gemeenteraad heeft in 2013 per motie besloten dat de controle van de AO/IC van het project Spoorzone expliciet onderdeel moet uitmaken van de controle van de jaarrekening en ook als zodanig herkenbaar terug moet komen in het accountantsverslag. In het 3^e kwartaal van 2017 zal gestart worden met de (proces)controle. Gelet op de omvang is het verzoek om dit jaar een uitgebreidere VIC uit te voeren.
- De IT-omgeving wordt steeds belangrijker (ook vanuit het oogpunt van de accountant). Dit jaar wordt uitgebreider gekeken naar een aantal aspecten omtrent de geautomatiseerde gegevensverwerking, autorisaties en het changemanagementproces.
- Binnen de processen subsidieverstrekingen, fiscalisering parkeerboetes en huren & pachten zijn of worden nieuwe applicaties in gebruik genomen. Een nieuwe applicatie is vaak van invloed op de werking van processen en kan van invloed zijn op de interne beheersing en informatievoorziening (bijvoorbeeld subsidies in het Medewerkerportaal). Daarom wordt de werking van deze processen in 2017 in de nieuwe applicatie beoordeeld.
- Naar aanleiding van het wijzigingsbesluit heeft de Commissie BBV een aantal geactualiseerde richtinggevende notities gepubliceerd over de volgende onderwerpen:
  - Rente
  - Overhead
  - Taakvelden
  - Verbonden partijen
  - Afschrijving maatschappelijk nut
  - EMU-saldo

5. Risicoanalyse en controleaanpak per proces

Als basis voor de controleaanpak is een door de organisatie en PwC gezamenlijke risicoanalyse opgesteld. Deze risicoanalyse is gebaseerd op 16 financieel kritische processen¹. Per proces zijn de volgende risico-inschattingen gemaakt:

- Inherent risico (IRG): het risico op een **getrouwheids**fout > goedkeuringstolerantie zonder dat beheersmaatregelen hierop van invloed zijn. Deze risico-inschatting is gebaseerd op de aard van de post, de kans op een fout en of een eventuele fout > goedkeuringstolerantie zou zijn.
- Inherent risico (IRR): het risico op een **rechtmatigheids**fout > goedkeuringstolerantie zonder dat beheersmaatregelen hierop van invloed zijn. Deze risico-inschatting is gebaseerd op de aard van de post, de kans op een fout en of een eventuele fout > goedkeuringstolerantie zou zijn.
- Interne beheersingsrisico (IBR): het risico op een fout > goedkeuringstolerantie nadat interne beheersingsmaatregelen hun werk hebben gedaan.

De risico-inschatting is gebaseerd op de volgende indeling:

1 = verhoogd risico

1 = normaal risico

Daarnaast is per proces de controleaanpak weergegeven, inclusief de samenwerking tussen de afdeling Interne Controle (VIC) en PwC. De controleaanpak is gebaseerd op de volgende indeling:

- Controleaanpak:
  - Systeemgericht: er wordt in de controle door de VIC en/of PwC gesteund op de in het primaire proces aanwezige interne beheersmaatregelen. De verwachting is dat deze maatregelen effectief werken. Voor alle processen waarbij het interne beheersingsrisico laag is, zal de controle systeemgericht zijn tenzij dat een gegevensgerichte controle efficiënter is.
  - Gegevensgericht: er zijn geen/onvoldoende interne beheersingsmaatregelen aanwezig voor VIC en PwC om op te steunen. De controle wordt uitgevoerd via deelwaarnemingen en/of steekproeven. Voor alle processen waarbij het interne beheersingsrisico hoog is, zal de controle gegevensgericht zijn.
- Steunen op VIC als interne beheersingsmaatregel: In dit geval test PwC of de beheersmaatregel (controle door VIC) adequaat is opgezet en test de werking van deze beheersmaatregel door vast te stellen dat VIC de juiste conclusie heeft getrokken. In dit scenario is het verplicht dat PwC (ongeacht het risico) zelfstandig een deelwaarneming uitvoert op de totale populatie.
- Steunen op VIC als kwaliteitscontrole: indien PwC niet op VIC kan steunen als beheersmaatregel, dan kan in veel gevallen nog steeds gebruikt gemaakt worden van de werkzaamheden die de VIC heeft uitgevoerd. In deze gevallen voert PwC de controle uit op basis van voorbereide documentatie door VIC. De deelwaarneming is in dit geval 100% van de door de VIC uitgevoerde werkzaamheden, waarbij grote efficiency ontstaat doordat de VIC als kwaliteitscontrole de betreffende dossiers reeds heeft getoetst. In dit geval heeft PwC de volledige regie over de uit te voeren werkzaamheden.
- Indien geen gebruik gemaakt wordt van de werkzaamheden van VIC als interne beheersmaatregel of als kwaliteitscontrole voert PwC volledig zelfstandig werkzaamheden uit om te komen tot een oordeel.

---

¹ Een proces is financieel kritisch als de omvang van het proces in € groter is van 0,5% van de totale lasten van de gemeente

Totaaloverzicht risico inschatting en controleaanpak per proces

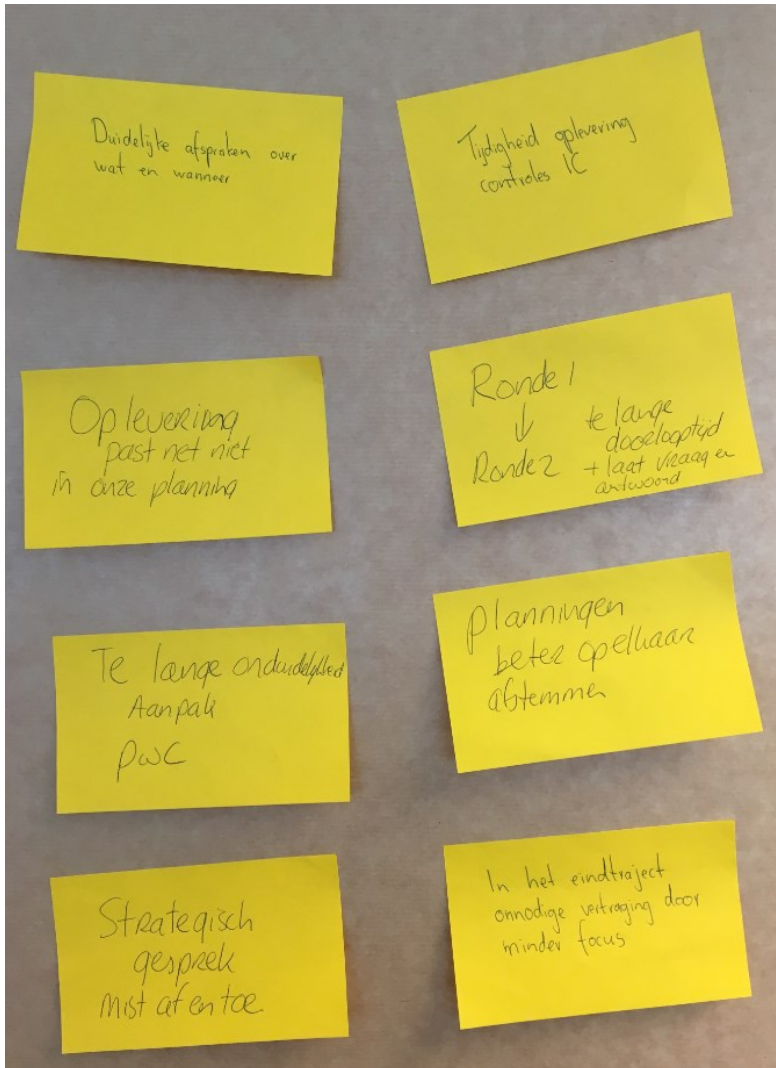
Financieel kritisch proces	IRG	IRR	IBR	Toelichting risico-inschatting	Controleaanpak		Steunen op VIC als IAF conform COS610		Gebruikmaken VIC als interne beheersingsmaatregel		Gebruikmaken van IC als kwaliteitscontrole		Onafhankelijke werkzaamheden PwC	
					Systeemgericht	Gegevensgericht	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee
Administratie	1	L	1	Standaard verhoogd frauderisico op doorbreken van interne beheersing door het management.		1		1		1		1		
Inkopen en betalingen	1	L	1	Geen verhoogd risico	1			1	1			1	1	
Aanbestedingen	1	L	1	Complexiteit van de regelgeving, wijzigingen in aanbestedingsregels voor 2B diensten in 2016.		1		1		1	1			
Salariskosten (inclusief schulden u.h.v.)	1	L	1	Geen verhoogd risico	1	1		1	1			1	1	
Verstreekte subsidies	1	L	1	Geen verhoogd risico		1		1		1	1		1	
Sociale uitkeringen	1	L	1	Geen verhoogd risico		1		1		1	1		1	
WSW	1	L	1	Geen verhoogd risico		1		1		1		1	1	

WMO en Jeugd PGB	1	L	1	Significant risico door onzekerheden omtrent prestatielevering en rechtmatigheid		1		1		1	1		1	
WMO ZIN	1	L	1	Significant risico door onzekerheid omtrent prestatielevering en rechtmatigheid		1		1		1	1		1	
Jeugdzorg ZIN	1	L	1	Significant risico met name voor rechtmatigheid van de lasten en de prestatielevering.		1		1		1		1	1	
Grondexploitatie	1	L	1	Significant risico met name voor waardering grondexploitaties		1		1		1	1		1	
Algemene uitkering	1	L	1	Geen verhoogd risico		1		1		1		1	1	
Belastingen en heffingen	1	L	1	Geen verhoogd risico		1		1		1		1		1
Huur- en pachtopbrengsten	1	L	1	Geen verhoogd risico		1		1		1	1		1	
Parkeer-opbrengsten	1	L	1	Geen verhoogd risico		1		1		1	1		1	
SiSa	1	L	1	Geen verhoogd risico		1		1		1	1		1	
Ontvangen subsidies	1	L	1	Geen verhoogd risico.		1		1		1	1		1	

6. Samen invulling gegeven aan projectmanagement

Om het gezamenlijke projectmanagement vorm te geven voor de jaarrekeningcontrole 2017 hebben wij twee werksessies georganiseerd. Hierbij hebben wij het proces geëvalueerd over 2016, per proces c.q. balanspost belangrijke ontwikkelingen besproken, samen doelstellingen benoemd voor komend boekjaar en gewerkt aan het bepalen van gezamenlijke mijlpalen.

In komend jaar zullen wij gezamenlijk monitoren dat we de wederzijds gemaakte afspraken nakomen.

7. Planning

Uitgangspunt voor de planning van het jaarrekeningproces 2017 is het op 1 juni kunnen verstrekken van de jaarstukken 2017 aan het College, inclusief controleverklaring van PwC.

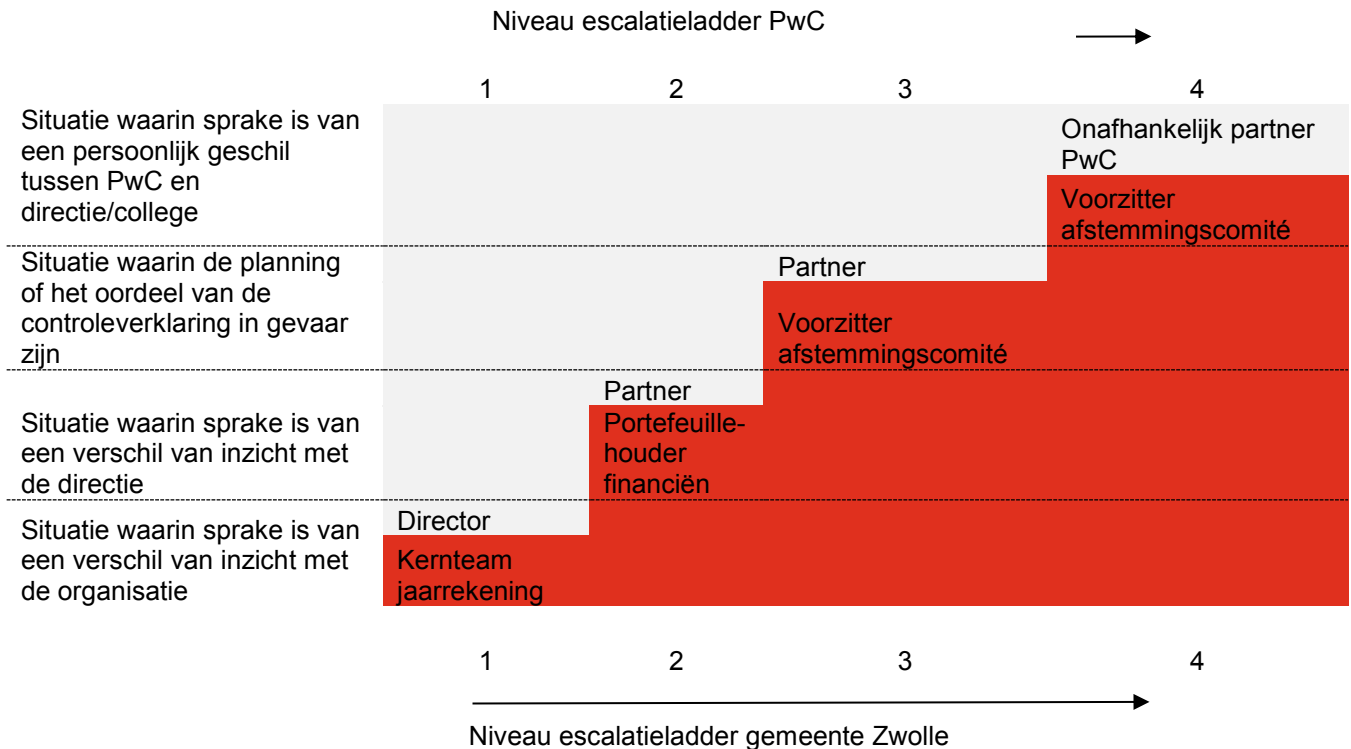
Door de organisatie en PwC is een gezamenlijke masterplanning opgesteld waarin per fase van het controleproces is afgestemd welke zaken van de gemeente en van PwC worden verwacht. De mijlpalen uit deze masterplanning zijn onderstaand opgenomen:

Mijlpaal	Datum mijlpaal	Verantwoordelijkheid	
		Gemeente	PwC
Interne controleplan 2017	06-07-2017	1	
Startnotitie 2017	25-10-2017	1	1
1e IC-rapportage 2017 VIC	6-11-2017	1	
Auditplan 2017	7-11-2017		1
Managementletter PwC	13-12-2017		1
Boardletter	dd-mm-jj		1
2e IC-rapportage VIC	19-3-2018	1	
Jaarrekening gereed voor controle	19-3-2018	1	
Afronding accountantscontrole (deadline voor fouten en onzekerheden)	6-4-2018		1
Oplevering BVO Jeugd	14-5-2018	1	
Jaarrekening definitief	dd-mm-jj	1	
Vastgestelde jaarrekening door College B&W	dd-mm-jj	1	
Accountantscontrole BVO	21-5-2017		1
Accountantsverslag en controleverklaring	1-6-2017		1
Vastgestelde jaarrekening door Raad	dd-mm-jj	1	

8. Governance en escalatie

Het is van belang dat PwC alle mogelijke vertraging of bijzonderheden tijdens de controlewerkzaamheden onverwijld meldt aan de Chief Financial Officer (CFO) zodat direct maatregelen genomen kunnen worden om te voorkomen dat doorlooptijd en/of aard van de verklaring in het geding komen. Mocht de CFO geen toereikende acties (kunnen) nemen, vindt eerst escalatie plaats naar de portefeuillehouder financiën en zonodig naar voorzitter van het afstemmingscomité. In dit laatste geval wordt door PwC tevens de griffier ingelicht.

In situaties waarin een verschil van inzicht blijft bestaan tussen PwC en organisatie, zullen achtereenvolgens de volgende escalatielijnen doorlopen worden:

Uiteraard vindt escalatie pas plaats na een hoor- en wederhoorfase. In geval van een (op handen zijnde) escalatie wordt de CFO geïnformeerd en desgewenst om advies gevraagd. De escalatielijnen kunnen worden ingeroepen door zowel de gemeente als PwC.